

Oberfrank Balázs

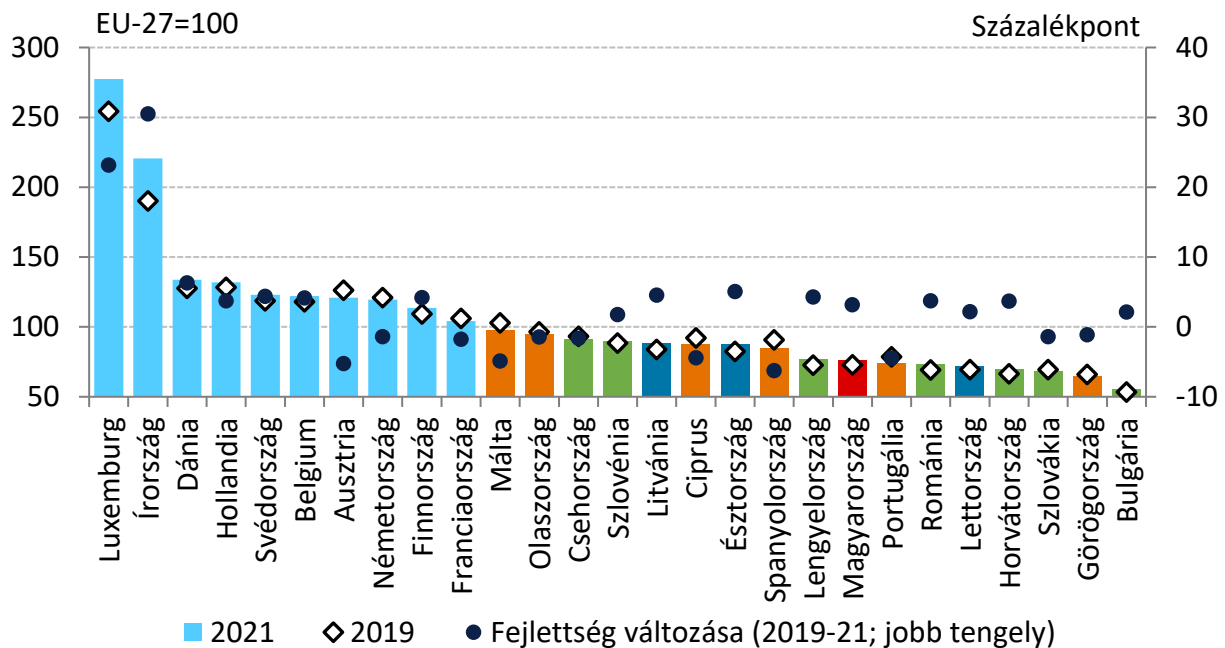
A koronavírus kiemelte a versenyképesség kulcsszerepét

A koronavírus-járvány által okozott visszaesés és az azt követő kilábalás eltérő mértékű és sebességű volt a világ különböző régióiban, országaiban. Európában Magyarország és a kelet-közép-európai régió a koronavírus-járvány időszaka alatt is képes volt folytatni a gazdasági felzárkózást az EU-átlaghoz, míg a mediterrán országok leszakadása folytatódott 2019 és 2021 között. A legnagyobb előrelépést a legfejlettebb északi országok mutatták. Elemzésünkben rámutatunk, hogy azok az országok tudtak jól teljesíteni az elmúlt két évben, ahol a vállalati hitelezés fennmaradt, a lakosság digitális készségei jelentősen fejlődtek, illetve a turizmus nemzetgazdasági súlya relatív alacsony volt. A sikeres válságkezelést így elsősorban monetáris politikai, versenyképességi tényezők támogatták, de fontos szerepe volt gazdaságszerkezeti okoknak is.

Az Eurostat legfrissebb adatai alapján az egy főre jutó, vásárlóerő-paritáson számolt GDP Magyarországon az EU-27 átlagának 76,0 százaléka volt 2021-ben, ami 3,2 százalékpontnyi javulást jelent 2019 óta, tehát a járvány időszaka alatt is folytatta hazánk a gazdasági felzárkózást. A kedvező 2021. évi teljesítménynek köszönhetően Magyarország Portugáliát megelőzve egy helyet javított az uniós fejlettségi rangsorban és 2019 után ismét a 20. helyet foglalja el. Hazánk előtt Lengyelország áll 76,9 százalékon.

A válság előtti, 2019-es szinthez képest 2021-re a mediterrán országok leszakadása folytatódott, az EU-tagállamok többsége azonban növelte a relatív fejlettségét (1. ábra). A legnagyobb javulást az EU-27 átlagához viszonyított egy főre eső GDP tekintetében a legfejlettebb országoknál (Írország, Luxemburg, Dánia) figyelhettük meg. A régióinkban Lengyelország, Horvátország és Románia fejlettsége jelentősebben javult, míg Szlovákiáé és Csehországé enyhén csökkent. A balti államok felzárkózása folytatódott: Észtország (+5,0 százalékpont) és Litvánia (+4,5 százalékpont) nagyobb, Lettország (+2,2 százalékpont) pedig kisebb mértékben növelte az egy főre jutó GDP-jét az EU-27 arányában. Ezzel szemben a mediterrán országok relatív fejlettsége kivétel nélkül visszaesett. Az olasz és a görög fejlettség kisebb, a portugál és a spanyol egy főre jutó GDP pedig nagyobb mértékben csökkent. Ezzel a portugálok 2, a spanyolok 3 helyet estek vissza a rangsorban 2019-hez képest.

1. ábra: Az EU-27-hez viszonyított egy főre jutó GDP változása 2019 és 2021 között

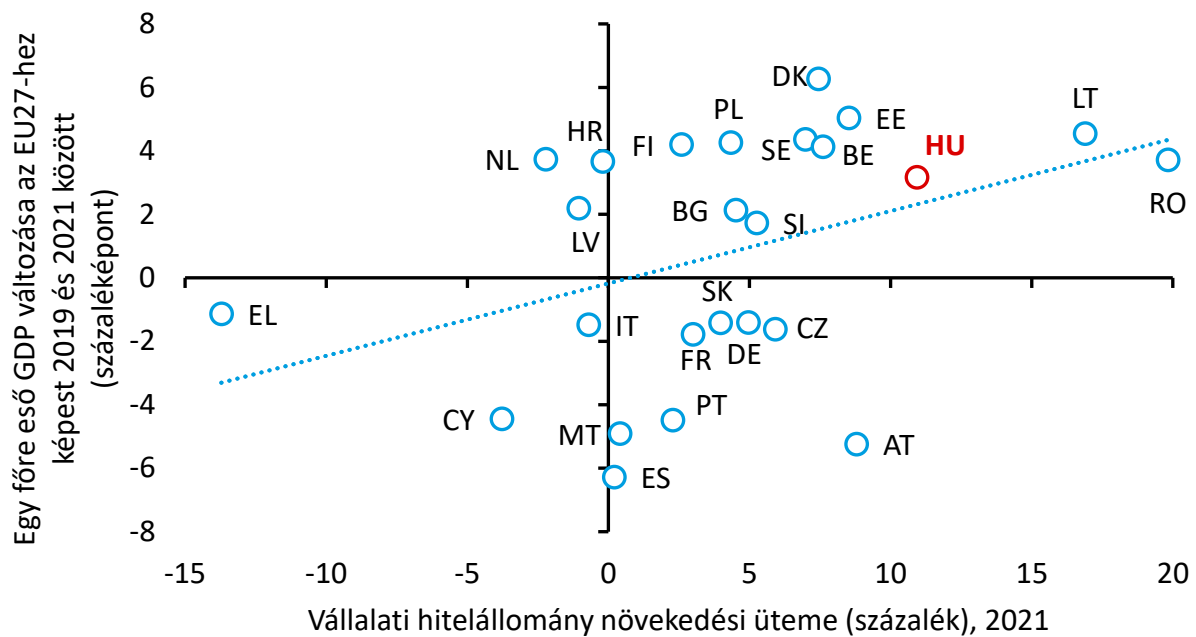

Megjegyzés: Vásárlóerő-paritáson számított adatok alapján. Barna színnel a mediterrán, sötétkék színnel a balti országokat jelöltük, a KKE-régió többi országát pedig zöld színnel.

Forrás: Eurostat

Jellemzően azok az országok teljesítettek jobban a válság alatt, amelyekben hitelalapú volt a válságkezelés. Azon országok (például Románia, Litvánia, Észtország, Magyarország) fejlődtek jobban az elmúlt két évben, amelyek finanszírozási oldalon is jobban alkalmazkodtak a koronavírus-járvány által előidézett új helyzethez. A gazdaság újraindításához alapfeltétel volt, hogy a vállalatok kapacitásai minél kevésbé sérüljenek, amelyet a vállalati hitelezés is támogatott. Az adatok nyelvén ez azt jelenti, hogy minél nagyobb volt a vállalati hitelállomány növekedési üteme 2021-ben, annál nagyobb mértékben emelkedett a tagállamok relatív fejlettsége a járvány előtti szinthez képest (2. ábra). Hazánkban az elmúlt két évben szintén hitelalapú volt a válságkezelés, ami a gazdasági felzárkózásunkat is támogatta. Magyarország esetén van tapasztalatunk a hitelszűke negatív reálgazdasági hatásáról (credit crunch), mivel a 2008/2009-es válság időszakában a vállalati (elsősorban kkv-) hitelezés csökkenő trendje a beruházások korlátját jelentette. Ezzel szemben a koronavírus-járvány alatt hazánkban bővült a leggyorsabban a magánszektor hitelezése, részben a jegybanki programoknak, részben a hitelmoratóriumnak köszönhetően. A hitelezés emelkedése a munkahelyek megőrzéséhez is hozzájárult.

2. ábra: Az egy főre eső GDP változása és a vállalati hitelállomány növekedésének kapcsolata az EU-ban

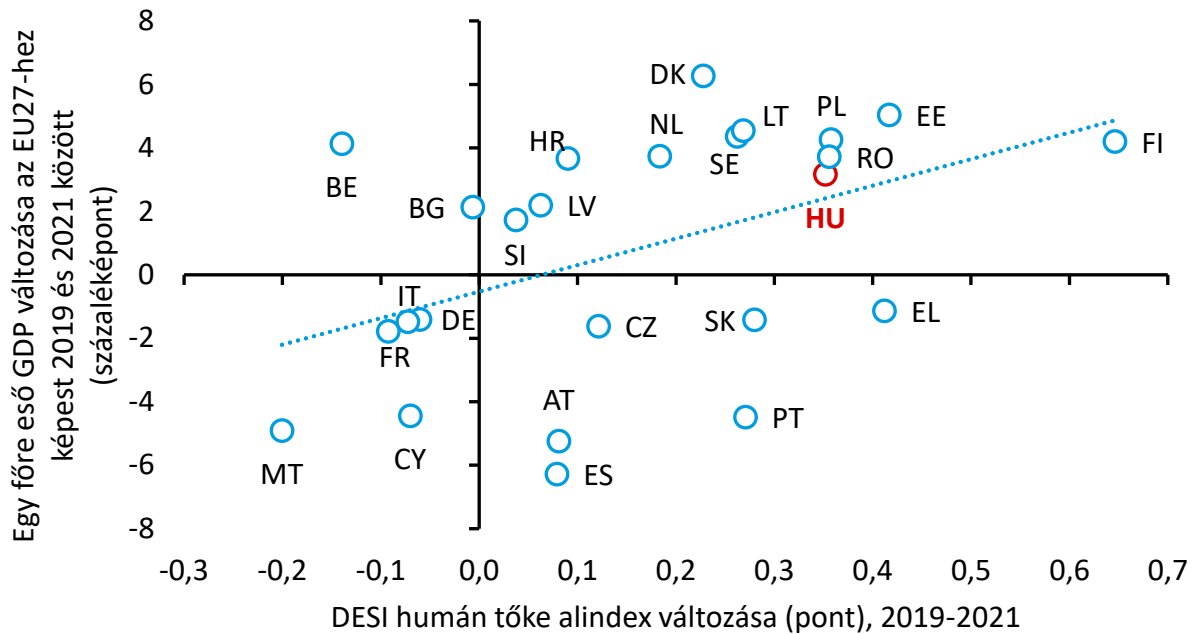

Megjegyzés: Az egy főre eső GDP vásárlóerő-paritáson mért, 2019-2021 közötti változás alapján. Írország és Luxemburg fejlettsége kiugró mértékben változott, emiatt nem szerepel az ábrán.

Forrás: Eurostat, ECB, MNB-számítás

A digitalizáció kulcs volt a COVID járvány negatív gazdasági hatásainak kezelésében. Az Európai Bizottságnak a gazdaság és a társadalom digitalizáltságát mérő DESI-indexe több területet vizsgál, amelyekben belül a digitalizációs és a humán tőke alindex változása szorosabban együttmozgott a gazdasági fejlettség változásával a 2019-2021 közötti időszakban (3. ábra). Azok az országok zárkóztak fel leginkább az egy főre jutó GDP-ben, ahol a lakosság digitális készségei a legnagyobb mértékben növekedtek az elmúlt két évben (például Finnország és Észtország). Magyarország és Lengyelország az első harmadban foglal helyet, a mediterrán országok gazdasági felzárkózása ugyanakkor kisebb volt, mint amit a humán tőke alindex változása indokolt volna.

3. ábra: Az egy főre eső GDP változásának és a DESI humán tőke alindex változásának kapcsolata az EU-ban

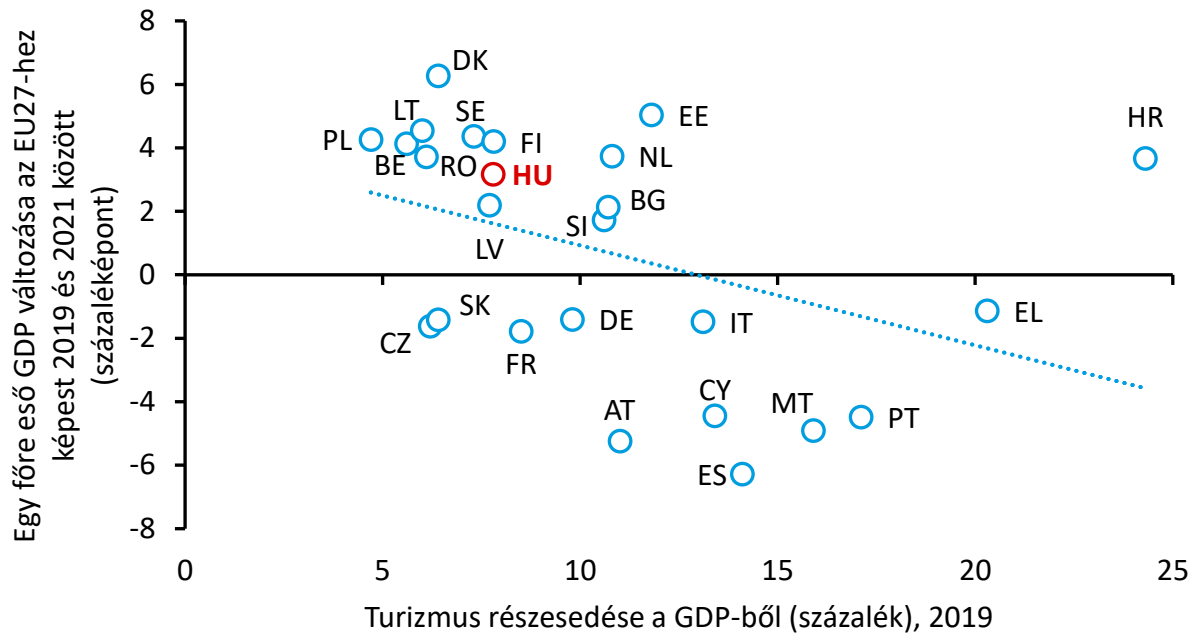

Megjegyzés: Az egy főre eső GDP vásárlóerő-paritáson mért, 2019-2021 közötti változás alapján. Írország és Luxemburg fejlettsége kiugró mértékben változott, emiatt nem szerepel az ábrán.

Forrás: Eurostat, Európai Bizottság, MNB-számítás

Természetesen a gazdaság szerkezete is szerepet játszott a válság mértékében: minél nagyobb volt a járvány előtt a turizmus súlya a gazdaságban, annál inkább visszaesett az ország fejlettsége (4. ábra). Az egészségügyi vészhelyzet egyes szektorokat jobban visszafogott (mint például a turizmus, vendéglátás), így a felzárkózás ütemét ezek a gazdaságszerkezeti tényezők is jelentősen befolyásolták. A jelentős turisztikai szektorral rendelkező mediterrán országokban (Málta, Spanyolország, Ciprus, Portugália, Görögország) romlott a relatív fejlettség, miközben jellemzően javulást figyelhettünk meg azon országok többségében, ahol a turizmus GDP-résaránya nem érte el a 10 százalékot. A nemzetközi turizmus helyreállása még évekig elhúzódhat, ráadásul a folyamatot tovább lassíthatja az orosz-ukrán háború, a szankciós politikák, illetve a geopolitikai feszültségek.

4. ábra: Az egy főre eső GDP változása és a turizmus gazdaságban betöltött súlyának kapcsolata az EU-ban

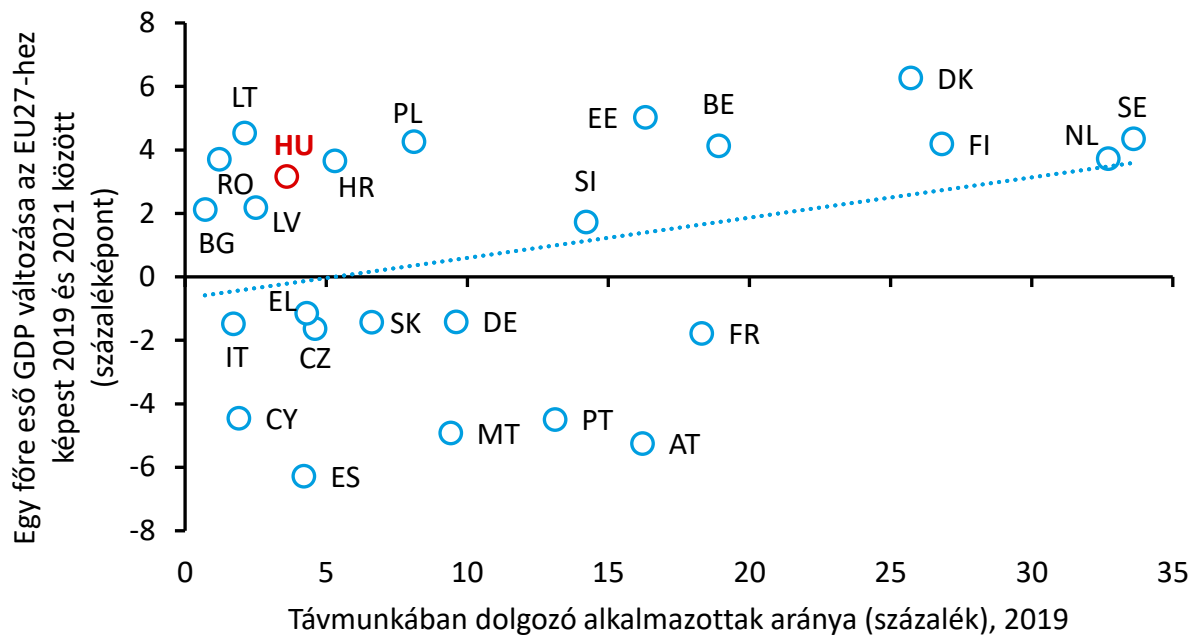

Megjegyzés: Az egy főre eső GDP vásárlóerő-paritáson mért, 2019-2021 közötti változás alapján. Írország és Luxemburg fejlettsége kiugró mértékben változott, emiatt nem szerepel az ábrán.

Forrás: Eurostat, WTTC, MNB-számítás

A koronavírus megjelenése a munkaerőpiacon is változásokat hozott, a távmunka aránya és a gazdasági fejlettség elmúlt két évi változása között pozitív, de nem erős kapcsolat mutatható ki. A távmunka járvány előtti elterjedtsége szintén pozitív kapcsolatban állt a gazdasági felzárkózással, mivel az érintkezésmentes munkavégzési formákra való gyors átállás tompította a gazdasági korlátozások negatív hatásait (5. ábra). A távmunka és a digitalizáció, digitális készülékek elterjedése szoros kapcsolatban van egymással. Másrészt ebben a kérdésben is fontos a gazdaságszerkezet, mivel a szolgáltatások esetén képzelhető el tömegesen a távmunka, míg az ipari, mezőgazdasági, építőipari ágazatokban ennek az elterjedését fizikai korlátok akadályozzák. A szolgáltatások egyre inkább nemzetközivé válnak, ami egy újabb lökést kapott a COVID járvány időszakában.

5. ábra: Az egy főre eső GDP változása és a távmunka elterjedtségének kapcsolata az EU-ban

Megjegyzés: Az egy főre eső GDP vásárlóerő-paritáson mért, 2019-2021 közötti változás alapján. Írország és Luxemburg fejlettsége kiugró mértékben változott, emiatt nem szerepel az ábrán.

Forrás: Eurostat, MNB-számítás

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaságban 2022. április 21-én.”